

Bevezetés a bibliai bölcsességi irodalomba. II.rész: A bibliai héber költészet jellemzői

I. A bibliai héber és az általunk ismert európai költészet hasonlóságai és különbözőségei

- A. Rím
 1. A héber bibliai költészet gondolatrímeket használ
 2. A modern költészet időmértékes, vagy sorvégi rímeket használ
- B. szóképek
- C. érzelmekben bővelkedő kifejezőmód
- D. gyakran énekelhető, zenei kísérettel előadott műfaj

II. A héber költészet egyedi vonása a gondolatrím, vagy a párhuzamos sorok gondolati ritmusa

- A. Ez teszi a héber költészetet könnyen fordíthatóvá és élvezhetővé bármilyen más nyelven is
- B. A gondolatrím meghatározása: A gondolatrím azt jelenti, hogy a vers sorainak tartalma között van logikai kapcsolat.
- C. A gondolatrím három legfontosabb fajtája
 1. Szinoním (hasonló jelentésű). Az első sor tartalmát (részben vagy egészben, egyszer vagy többször) megismétli a következő sor (-ok)
*Ismerd meg a bölcsességet és az intést,
értsd meg az értelmes mondásokat! (Péld 1,2)*
 2. Ellentétes v. antitetikus. Az első sor tartalmával (részben vagy egészben, egyszer vagy többször) ellentétes gondolat olvasható a következő sorban (vagy sorokban). Könnyű észrevenni az ellentétes kötőszó miatt (pl. "de, azonban, pedig...")
*A bölcs fiú örömet szerez apjának,
az ostoba fiú azonban szomorúsága anyjának (Péld 10,1)*
 3. Szintetikus (ez a kategória rengeteg további részre osztható), ahol az első sor tartalmát kiegészíti (-k) a következő sor (-ok), a két (vagy több) sor így válik egésszé.
*Így jár minden haszonleső:
tulajdon életét veszi el. (Péld 1,19)*

III. Szóképek

- A. A szóképek feladata és funkciója
 1. A bibliai héber költészet, hasonlóan a modern költészetéhez rengeteg szóképet használ.

*Lenn az alföld tengersík vidékin
Ott vagyok honn, ott az én világom;
Börtönéből szabadult sas lelkem,
Ha a rónák végtelenjét látom.
(Petőfi Sándor: Az alföld)*

Ha Petőfi csupán a fenti örökérvényű sorok információ tartalmát szeretne volna kifejezni, írhatta volna a következőt is

Állandó lakcímet Magyarország azon területén szeretnék létesíteni

ahol az átlagos tengerszint feletti magasság száz méter alatti.

Itt messzebb lehet ellátni, mint ott

ahol a domborzati viszonyok zavarják a kilátást.

2. A képes beszéd az érzelmek kifejezésének eszköze
3. A képes beszéd felismerése a bibliai költészet szépségének megértéséhez szükségesek
4. A képes beszéd szó szerinti értelmezése helyett a kép és az általa leírt dolog közötti kapcsolatot kell megfejteni.

B. Meghatározás: a képes beszéd a költői stílusra jellemző olyan kifejezőmód, amely konkrét fogalmakat helyettesít képekkel, szóképekkel.

C. A szóképek legfontosabb fajtái - a teljesség igénye nélkül

1. Hasonlat - egymástól eltérő, közös elemet, tulajdonságot tartalmazó dolgok összehasonlítása. Kötőszavak: *mint, olyan, úgy*

*Az igazak ösvénye olyan, **mint** a felragyogó világosság, mely egyre világosabb lesz délig.*

*A bűnösök útja olyan, **mint** a sűrű homály; nem tudják, miben botlanak majd meg*

(Péld 4,18-19)

2. Metafóra: összehasonlítás nélküli, tömör hasonlat. Két dolgot, a hasonlítás kötőszavai nélkül fejezünk ki.

Mert lámpás a parancs, világosság a tanítás, az élet útja a figyelmeztető intés (Péld 6, 23)

3. Irodalmi túlzás, vagy hiperbola: Nyilvánvaló túlzás a mondanivaló nyomatékosítása céljából

Az igaz ember szája bölcsességet áraszt, az álnok nyelvet azonban kivágják. (Péld 10,31)

Ne fáradj azon, hogy meggazdagodj, a magad belátásából hagyd abba!

Alig száll rá tekinteted, már nincs meg, mert gyorsan szárnya támad, az ég felé repül, mint a saskeselyű. (Péld 23,5)

4. Költői kérdés: a kérdésre adott választ eleve tudja az olvasó, a szerző az eleve elvárt válasz kimondatásával hangsúlyozza mondanivalóját

Vihet-e valaki tüzet ruhájába rejtve, hogy meg ne gyulladjon közben a ruhája?

Vagy járhat-e valaki parázson úgy, hogy a lába meg ne égjen?

*Pedig így jár, aki bemegy felebarátja feleségéhez,
senki sem marad büntetlen, aki megérinti. (Péld 6,27-29)*

5. Megszemélyesítés: Emberi tulajdonságokat tulajdonít fogalmaknak, tárgyakkal, állatoknak, növényeknek, stb.

Nem kiált-e a bölcsesség, nem hallatja-e szavát az értelem?

Kiáll a magaslatok ormára, az útra, a keresztutakra.

A városba vivő kapuknál, a bejáratoknál hangosan kiált. (Péld 8,1-3)

D. A szóképek értelmezése

1. Minden szöveget értelmezz először szó szerint. Ha ez egyértelműen értelmetlen, akkor...
2. ...állapítsd meg, hogy milyen fajta szóképet használ a szerző és...
3. ... csomagold ki azt a szóképet, majd keresd meg a kapcsolódási pontot a valósággal